

Dossier «L'estudiant d'entorns virtuals»

L'estudiant d'entorns virtuals d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera a la UOC

Federico Borges Sáiz

Professor d'anglès dels Estudis de Llengües i Cultures de la UOC
fborges@uoc.edu

Jaume Farrés Cobeta

Tutor d'inici de Filologia Catalana a la UOC
jfarresc@uoc.edu

Cristina Gallego Giménez

Col·laboradora docent a la UOC
cgallegog@uoc.edu

Data de presentació: gener de 2007

Data de publicació: maig de 2007

Citació recomanada:

BORGES, Federico ; FARRÉS, Jaume ; GALLEGO, Cristina (2007). "L'estudiant d'entorns virtuals d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera a la UOC". *Digithum*, núm. 9 [article en línia]. DOI: <http://dx.doi.org/10.7238/d.v0i9.524>

Resum

Amb la convergència amb l'espai europeu d'ensenyament superior la reflexió sobre l'estudiant d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera d'entorns virtuals esdevé més adient que mai. En aquest article s'adreça la problemàtica d'aquest tipus d'estudiant virtual des de l'òptica del seu perfil genèric, de les destreses i competències que ha de tenir, i de les seves necessitats específiques.

Paraules clau

estudiant, estudiant d'entorns virtuals, estudiant d'Humanitats, estudiant de Filologia, estudiant de llengua estrangera, perfil de l'estudiant virtual

Abstract

With the convergence with the European Space for Higher Education, reflections on the Humanities, Language and Literature, and foreign languages student in virtual environments are becoming more appropriate than ever. This article will be addressing the problems of this type of virtual student from the perspective of their generic profile, the skills and competences that they should have, and their specific needs.

Keywords

student, virtual environment student, Humanities student, Language and Literature student, foreign language student, virtual student profile

1. Introducció

Una part de la reflexió sobre les noves formes d'educació que plantegen els nous temps consisteix a analitzar i estudiar un tipus d'estudiant inexistent fa uns anys i amb un gran potencial de creixement futur: l'estudiant d'entorns virtuals d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera. En tractar d'aquest estudiant, és obligat primer de tot no perdre de vista la problemàtica a la qual institucions, professorat i estudiants han de fer front quant a la nova situació dels estudis relacionats amb aquestes titulacions per la convergència amb l'espai europeu d'ensenyament superior. L'utilitarisme, i donar la màxima importància a la capacitació tècnica o a les destreses i les competències¹ que hauran de tenir els estudiants en graduar-se com a futurs professionals, es combina amb la revisió dels estudis relacionats amb aquestes titulacions, amb el risc de reducció de crèdits, en replantejar el mapa de titulacions, la càrrega acadèmica o l'obligatorietat d'aquests estudis.

És ben cert que la convergència amb l'EEES passa per disseminar i oferir estudis centrats en les destreses i competències que com a futurs professionals els estudiants hauran de tenir, però sense oblidar que l'èmfasi passa de *transmetre el coneixement a facilitar l'aprenentatge*, i que s'espera dels estudiants *un grau important d'autonomia i responsabilitat*. És per això que, a més de l'adquisició i el desenvolupament de destreses i competències de caire professional, s'han de tenir en compte certes destreses i competències transversals (les quals també aporten qualitat i valor a altres camps més tecnològics) com ara la capacitat de comunicació i expressió eficients, la capacitat d'anàlisi i de síntesi, la capacitat d'establir relacions, la capacitat de criticar i alhora d'incorporar les crítiques, la capacitat de crear i d'innovar i la capacitat d'aprendre del passat, entre d'altres. Aquestes capacitats són precisament moltes de les que han de desenvolupar els estudiants en línia d'assignatures i estudis d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera. Aquests estudiants tenen unes característiques i unes necessitats determinades comunes, en general, que s'han de tenir en compte en dissenyar i oferir aquests estudis en entorns de formació telemàtics.

2. Perfil genèric

A tots els estudis de la UOC, i també a la titulació d'Humanitats, a la de Filologia Catalana i a les assignatures de llengua estrangera

d'aquesta universitat, ens trobem davant d'estudiants madurs, generalment d'entre trenta i quaranta anys, amb responsabilitats familiars i una dedicació laboral a temps complet, les quals han de compatibilitzar amb els seus estudis universitaris.

Tot i que molts i moltes estudiants d'Humanitats i de Filologia Catalana treballen en l'ensenyament primari o secundari, en el funcionari o per a institucions, també provenen de professions no relacionades directament amb els seus estudis, com ara els que són veterinaris, arquitectes o enginyers.² Des de qualsevol procedència, l'estima per la llengua i pels aspectes humanístics i socials són els motius que en molts casos els empenyen cap a aquests estudis; fins i tot hi pot haver, o despertar-se, un desig previ de dedicar-s'hi professionalment un cop graduats. Quant als estudiants de llengua estrangera, en general és predominant una motivació extrínseca, com ara una necessitat acadèmica o una motivació laboral. En general els estudiants d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera tenen una alta motivació i il·lusió personal, i són persones esforçades i voluntarioses. Hi ha també un fort desig d'enriquiment personal, de millorar com a persones, d'adquirir i consolidar un gruix cultural de caràcter general.

Per contra, aquests estudiants solen mostrar també certes mancances, les quals, si no es resolen adequadament, poden arribar a malmetre la motivació i la il·lusió esmentades. Aquestes mancances corresponen a dos grups, l'un relacionat amb el mitjà d'aprenentatge, l'altre amb l'acompliment del seu aprenentatge.

Mitjà d'aprenentatge:

- Domini baix o insuficient d'eines TIC³ bàsiques.
- Domini insuficient de l'entorn virtual d'aprenentatge.

Acompliment:

- Manca o pèrdua de destreses i competències per a l'estudi personal.
- Manca de destreses i competències per a l'acompliment d'uns estudis en un entorn virtual.
- Dificultats d'expressió i domini de la competència lingüística i comunicativa.

Els estudiants d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera d'entorns virtuals no són diferents d'altres en el sentit que, ara per ara, un bon nombre comencen els estudis universitaris amb un domini baix de les eines informàtiques bàsiques quant a la comunicació i el tractament de textos, així com un maneig operatiu molt escàs de l'ordinador com a eina d'estudi; ja és un lloc comú que a molts d'aquests estudiants els seus fills o amics els ensenyin

1. Destresa entesa com a compendi del coneixement, del saber fer, i del saber ser que una persona aprèn o desenvolupa. Competència entesa com a manifestació visible i mesurable de les destreses, actituds, coneixements i voluntat que algú aporta a la consecució d'un objectiu.

2. A les assignatures de llengua anglesa, llengua francesa i xinès la procedència professional dels estudiants és lògicament molt més variada.

3. TIC: Tecnologies de la Informació i de la Comunicació..

o ajudin a dominar les eines necessàries. És de destacar, però, que aquestes mancances són en general cada cop menys visibles en els estudiants novells d'entorns virtuals d'aquests estudis i assignatures.

Al mateix temps, lògicament tot estudiant ha de familiaritzar-se amb el seu entorn virtual d'aprenentatge, i aquest coneixement pràctic serà més ràpid i satisfactori com més alt sigui el seu perfil d'usuari en TIC.

De tota manera, encara que més i més nous estudiants siguin bons usuaris de les TIC, les destreses i competències personals per a l'estudi i per a l'acompliment de l'aprenentatge en un entorn virtual són tan essencials com inexistentes en molts casos. El domini de les eines de les TIC no constitueix garantia que els nous estudiants d'entorns virtuals sàpiguen estudiar en un entorn virtual, amb destreses com ara:

- Comunicar-se eficientment amb el professor i amb els companys.
- Cercar, seleccionar i produir informació.
- Debatre i criticar constructivament, i alhora acceptar les crítiques.
- Contribuir al treball en grup, tot aprenent dels companys.
- Fer servir l'error com a font d'aprenentatge.

No es tracta pas de «recuperar» les destreses i competències de l'època estudiantil per tal d'aplicar-les de nou en el seu aprenentatge virtual, sinó d'adquirir i desenvolupar les destreses adequades a l'aprenentatge en entorns virtuals (Borges, 2007). Com que una d'aquestes és la de participar en els espais de comunicació de l'aula, aquests estudiants poden sentir, en un principi, que no estan «a l'alçada» i la por a fer el ridícul els limita molt.

A més a més, el desconeixement de què és aprendre en un entorn virtual pot portar els estudiants a subestimar la dedicació que hauran de dur a terme, per la qual cosa es donen casos de matriculació excessiva, o una organització del temps defectuosa. L'estudi en un entorn virtual és diferent del que els estudiants coneixen d'anys enrere. Les destreses i les accions que es fan en l'aprenentatge presencial no es poden traduir directament en l'aprenentatge en línia (Borges, 2007). I els estudiants aviat s'adonen que estudiar en un entorn virtual costa esforç i no està exempt de dificultats.

No obstant això, una vegada superada l'etapa inicial, el perfil del millor estudiant d'aquestes assignatures no es veu únicament en les qualificacions, sinó també en un perfil d'estudiant amb èxit que aprofita al màxim el seu aprenentatge.

En primer lloc, solen ser estudiants que trien les assignatures que poden assumir. Fan una bona planificació de la seva feina i del seu temps, dedicant un temps diari a l'estudi i sempre per davant de les feines que se li exigeixen. Normalment, als bons estudiants també els agrada participar de la vida de la institució i estableixen

l·ligams amb els companys. Solen ser proactius i participatius, tot ajudant altres companys. També mantenen una constància en els seus estudis, i tenen curiositat per aprendre. No són, però, estudiants sempre amb la fortuna al seu costat, perquè també pateixen problemes tecnològics, problemes administratius, o sobrecàrrega de treball. El que diferencia aquests estudiants de la resta no és precisament l'absència de problemes, sinó la seva reacció davant d'ells: la seva paciència, la seva proactivitat i responsabilitat, la seva constància.

3. Destreses i competències requerides

En principi, les destreses que els estudiants d'aquestes assignatures i estudis han de tenir, i les competències que han de mostrar, no són diferents de les d'altres estudiants. Per exemple, la comunicació en l'entorn virtual és majoritàriament escrita, i per això les competències d'expressió i comunicació eficients per escrit són fonamentals per al seu èxit acadèmic en un entorn virtual. En particular, l'estudiant d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera ha de tenir aquestes destreses essencials:

- Dominar el llenguatge i el registre que utilitza, aportant claredat i ordre a la seva exposició.
- Organitzar amb lògica tot tipus de text, sia un missatge de correu electrònic o un treball.
- Analitzar, sintetitzar, relacionar, deduir i raonar adequadament.
- Reflexionar per tal de produir un discurs propi.
- Posar en pràctica de manera habitual la correcció i la revisió ortogràfica i d'estil dels propis textos.
- Implantar estratègies per a fer una bona lectura de textos amb dificultats objectives (poesia, assaig, etc.).
- Depenent de l'assignatura o de l'estudi, és molt desitjable tenir un coneixement d'altres llengües.

Les destreses esmentades es manifestaran, per exemple, en competències com ara l'enviament d'aportacions a l'aula amb un text clar i ordenat, o mostrar un discurs propi resultat de l'anàlisi i la reflexió.

En suma, l'estudiant d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera no pot baixar la guàrdia en aquestes qüestions. El més important és que l'estudiant d'aquestes titulacions es prengui els seus estudis com una oportunitat, com un descobriment, com un viatge cap al saber i cap a moments i experiències desconeguts; malament, quan els estudis es prenen com una obligació i una rutina.

4. Necessitats específiques d'aquests estudiants

En assignatures i estudis on la interpretació i el coneixement del passat, l'anàlisi textual, el domini d'una llengua, o la discussió fonamentada i raonada són elements clau, les eines de comunicació entre estudiants són fonamentals per a l'acompliment correcte del currículum acadèmic. Tot i així, l'existència d'eines de comunicació no és cap garantia que totes les necessitats específiques d'aquests estudiants estiguin resoltes. Hi ha tipus d'eines que poden millorar l'aprenentatge específic en aquests estudis, a més d'orientar els estudiants cap a l'aprofundiment del pensament crític, cap a la reflexió i la participació a l'aula, cap a la millora dels processos de treball en col·laboració.

Sens dubte l'èxit de l'estudiant depèn en primera instància del seu interès, del seu treball i de la seva assimilació, però determinades modalitats organitzatives i determinades eines i recursos poden augmentar-lo o millorar-lo. És per això que hi ha necessitats específiques d'aquests estudiants més enllà de poder intercanviar opinions i textos. Un exemple és la possibilitat tecnològica per a treballar amb signes fonètics. Un altre és que l'estudiant en línia d'aquestes titulacions s'enfronta a un món en xarxa descomunal. Per això se l'hauria d'ensenyar o guiar en la cerca i selecció de webs i recursos d'interès relacionats amb aquests àmbits, incloent-hi webs bàsiques o de consulta obligada, i fins i tot hauria d'anar fent un recull personal. Una altra necessitat és l'existència d'una biblioteca virtual que funcioni bé, i que aportï recursos que es relacionin amb l'objecte de cerca. També és una necessitat específica poder aportar material complementari als companys o a l'aula i que els mateixos estudiants puguin posar en comú «descobertes» (bibliografia, articles, webs, exposicions i d'altres) que han fet en qualsevol moment del seu seguiment dels estudis i que tinguin relació amb el contingut d'una determinada assignatura.

Com per a qualsevol altre tipus d'estudiant, és necessari també que es pugui aprendre i treballar en col·laboració. Sense considerar aquí els avantatges i els inconvenients de l'aprenentatge en col·laboració, els estudiants en línia d'aquests estudis han de poder experimentar-lo i beneficiar-se d'*aprendre d'altres* companys i amb *altres* companys (Bautista *et al.*, 2006). El treball en grup permet conèixer altres punts de vista, altres enfocaments, i altres maneres d'estudiar i d'aprendre; permet establir relacions i lligams entre els estudiants, els quals poden anar més enllà i traduir-los en oportunitats i intercanvis en l'àmbit professional o de desenvolupament personal dels estudiants. És cert que el treball en col·laboració mal plantejat i mal acomplert pot arribar a «cremar» els estudiants; per tant, han de saber que el treball en grup sovint demana molt de temps de dedicació, les opinions

i les formes de treballar s'han de consensuar per tal d'arribar a bon port i els ritmes poden ser diferents. Com a qualsevol grup humà, hi pot haver problemes de comunicació, discussions acalorades, i diferències en les destreses dels integrants, i també serà fonamental trobar l'equilibri entre els diferents interessos i entre l'esforç i dedicació de cadascú.

D'altra banda, un sistema d'informació geogràfica pot ser un exemple de programari específic. Un *sistema d'informació geogràfica*⁴ (SIG) és una base de dades que mostra informació en capes temàtiques de tal manera que assenyalant un objecte o un node d'interès es pot tenir informació sobre els seus atributs, i a la inversa, seleccionant registres de la base de dades podem localitzar-los en una cartografia. Els atributs esmentats poden ser geogràfics, demogràfics, històrics, arqueològics, mediambientals, etc. Quant als estudiants de llengua estrangera, una necessitat específica de programari és una eina de comunicació síncrona, que permeti la possibilitat d'interactuar verbalment amb altres companys i amb el professor des de l'aula virtual. És obvi que la interacció de conversa en temps real és fonamental si l'estudiant de llengua estrangera necessita practicar destreses de conversa; no obstant això, la necessitat de comunicació síncrona no és pas exclusiva de l'aprenentatge de llengua estrangera, com podem comprovar per les necessitats específiques dels estudiants d'enginyeria que recull Lluís Vicent (2007).⁵

De qualsevol manera, la idea central és que els estudiants en línia d'Humanitats, Filologia i llengua estrangera requereixen programari específic, la qual cosa demana un seguiment de les seves necessitats i una innovació, per part de la institució, que permeti que els estudiants tinguin uns recursos amb els quals aconseguir millor el seu aprenentatge en un entorn virtual.

Altres necessitats dels estudiants d'entorns virtuals en general, i els d'aquests estudis en particular, tenen a veure amb les expectatives envers els seus professors en coherència amb el seu grau de maduresa, de responsabilitat i d'implicació en el seu aprenentatge: esperen que el professor hi sigui, que es noti la seva presència a l'aula i que doni vida a l'aula amb un ritme de missatges adequat. No esperen del seu professor que sigui la màxima autoritat mundial en la matèria, ni que transmeti tots els coneixements necessaris, perquè els estudiants ja són capaços, i els agrada, d'anar descobrint i aprenent. Però sí que agraeixen que el professor o professora els motivi, que els doni elements de reflexió sobre els continguts, que els comuniqui el seu entusiasme per la matèria. També esperen una comunicació personal professor-estudiant si cal, un comentari personal o general de dificultats o preguntes que s'hagin de resoldre, o també sobre la feina feta. Com a estudiants en línia, esperen del seu professorat instruccions clares, enunciats orientadors, diligència i rapidesa a contestar, a corregir i qualificar exercicis, activitats i proves d'avaluació.

4. Per a saber-ne més, vegeu <http://ca.wikipedia.org/wiki/SIG> i també <http://es.wikipedia.org/wiki/SIG>.

5. Per a veure l'ús d'una eina síncrona en estudis tècnics, vegeu <http://www.salle.url.edu/semipresencial/cat/demostracions.html>

En llegir l'article de Marta Dziubińska i Joanna Opoka (2007) es pot comprendre que les expectatives dels estudiants d'entorns virtuals envers el seu professorat i la seva institució no és un caprici d'estudiants d'Humanitats, de Filologia o de llengua estrangera pel seu tarannà, sinó una constant dels estudiants d'entorns virtuals. Aquesta exigència no hauria de considerar-se com la tirania dels estudiants sinó més aviat com una bona via d'augment de la qualitat docent i de millora de la pràctica professional dels professors i de la institució.

Per últim, moltes vegades, el que més necessiten els estudiants és més simple que un programari o unes eines determinades: es necessita temps; temps per a elaborar més el treball propi i les proves d'avaluació i tenir-ne més cura, temps per a poder dur a terme una avaluació contínua més sòlida, més satisfactòria, ja que els períodes docents són curts, la demanda d'activitats, exercicis i proves d'avaluació és trepidant i dóna als estudiants la sensació de no donar l'abast.

Bibliografia

BAUTISTA, G.; BORGES F.; FORÉS, A. (2006). *Didáctica Universitaria en Entornos Virtuales de Enseñanza-Aprendizaje*. Madrid: Narcea.

BORGES, F. (2007). «L'estudiant d'entorns virtuals. Una primera aproximació». A: Federico BORGES (coord.). «L'estudiant d'entorns virtuals» [dossier en línia]. *Digitium*. Núm. 9. UOC. <<http://www.uoc.edu/digithum/9/dt/cat/borges.pdf>>

DZIUBIŃSKA, M.; OPOKA, J. (2007). «L'estudiant en línia com a força impulsora en la transformació de la Universitat Virtual Polonesa». A: Federico BORGES (coord.). «L'estudiant d'entorns virtuals» [dossier en línia]. *Digitium*. Núm. 9. UOC.

<http://www.uoc.edu/digithum/9/dt/cat/dziubinska_opoka.pdf>

Comisión Interuniversitaria para la Elaboración del Libro Blanco del Grado de Humanidades - ANECA (2004). *Libro Blanco. Título de Grado en Humanidades* [en línia]. [Data de consulta: 2 de gener de 2007].

<http://www.aneca.es/modal_eval/docs/libroblanco_humanidades_def.pdf>

VICENT, L. (2007). «L'estudiant en línia en les titulacions tècniques. Motivacions, interessos i problemàtiques tècniques». A: Federico BORGES (coord.). «L'estudiant d'entorns virtuals» [dossier en línia]. *Digitium*. Núm. 9. UOC.

<<http://www.uoc.edu/digithum/9/dt/cat/vicent.pdf>>

Federico Borges Sáiz

Professor d'anglès dels Estudis de Llengües i Cultures de la UOC
fborges@uoc.edu

Llicenciat en Filologia anglesa per la Universitat Jaume I de Castelló i professor del programa de Llengües als Estudis de Llengües i Cultures de la UOC. És també formador de docents en línia i investigador de l'estudiant d'entorns virtuals.

Jaume Farrés Cobeta

Tutor d'inici de Filologia Catalana a la UOC
jfarresc@uoc.edu

Llicenciat en Filologia Catalana per la UB, llicenciat en Humanitats per la UOC. Actualment fa el doctorat en Societat de la Informació a la UOC i exerceix com a tutor d'inici en els estudis de Filologia Catalana a la UOC i fa classes de llengua i literatura catalana a l'IES Alexandre de Riquer, on ha desenvolupat diferents responsabilitats directives. Ha centrat la seva tasca investigadora en camps com la terminologia, en aspectes de la poesia catalana del segle XX i en la utilització de les TIC en la divulgació literària i la docència de la literatura.

Cristina Gallego Giménez

Col·laboradora docent a la UOC

cgallegog@uoc.edu

Llicenciada en Geografia i Història per la Universitat de Barcelona, especialitat d'Història de l'Art i llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat Oberta de Catalunya. Va començar a treballar a l'Escola d'Adults de Vallirana des de la seva creació, l'any 1984, com a professora responsable de les àrees de Llengües i Humanitats. Va col·laborar com a presentadora i redactora en programes de difusió cultural a TVVallirana, durant els seus inicis.

Actualment compagina la seva tasca docent a Vallirana amb una col·laboració a la UOC com a tutora d'inici de Filologia Catalana. Així mateix, imparteix cursos de memòria per a la tercera edat al seu poble, al Casal de la Gent Gran de la Generalitat de Catalunya.

Aquesta obra està subjecta a la llicència **Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya** de Creative Commons. Podeu copiar-la, distribuir-la i comunicar-la públicament sempre que n'especifiqueu l'autor i la revista que la publica (*Digithum*); no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>.